

ådagalagda fältherreegenskaper, hvilka Författaren anser icke hafva blifvit nog uppskattade. Brevet meddelas såsom skrifna af den aflidna Preussiska generalen von Clausewitz från Olympen, der denne general fått tillfälle höra ett antal afdöda stora härförare sjelfva yttra sig och samtala angående sina krigsplaner. Kuriöst är isynnerhet ett samtal mellan Napoleon och Karl XII angående bådas Ryska fälttåg, likaså ett möte mellan den senare och Czar Peter. Karl förer sig i Olympen med samma stolta hållning som här på jorden. Boken, hvarur öfversättningen är tagen, anses vittna om Förf:s synnerlig insigt i krigsväsendet, och äfven framställningen är talangfull. Den har i Tyskland upplefvat flera upplagor.

J. V. S.

Rättelse.

Till hvad vi anfört om Hr Fryxell's historia öfver Carl XII, böra vi för Författarens skuld nämna hans omdöme om Stenbock's Tyska fälttåg Del. 25 sidd. 101–102, hvilket förut undfallit oss, och i hvilket Förf. lägger accenten på den frukt för kommande tid, minnet af striden och segern för ett folk innebär.

20

52 AFTVUNGNA SVAR.

Litteraturblad n:o 9, september 1858

HERR COLLAN I FRUNTIMMERSSKOLAN.

I N:o 86 af H:fors Tidningar har Hr K. Collan utfärdat en attest öfver vårt lättsinne och vår okunnighet.

Hans uppträdande angår Fruntimmersskolan i Helsingfors och den förmenta orättvisa, vi mot denna läroanstalt skola begått i en artikel: *Angående undervisningen i fruntimmersskolorna*, i bladets Juli-häfte.

Vår artikel innehöll en efter förmåga motiverad framställning af, hvilken den bildade qvinnans uppfostran och undervisning enligt vår åsigt borde vara; och med den kännedom om fruntimmersskolornas i landet inrättning, vi ega, ansågo vi dem icke motsvara de fordringar, vi uppställt på en undervisning för qvinnan, sådan den isynnerhet i en offentlig flickskola bör vara.

Hr K. Collan bestrider icke våra åsigter angående denna undervisning; icke heller vill han bevisa, att fruntimmersskolorna i landet äro i öfverensstämmelse med den inrättade. Det allmänna i saken angår honom icke. Fruntimmersskolan i Helsingfors vill han försvara; ty han är flerårig lärare i densamma.

Han tager alltså munnen full och anför, att skolordningen är oss totalt obekant. Han uppvisar verkligen *ett* misstag¹, vi begått, då vi påstått, att Nya Testamentet och Evangeliiboken i skolan icke läsas.

¹ Vår artikel skrefs på landet, der vi icke hade Skolordningen till hands. Vi lemnade derföre den, som för tillfället vårdade bladets utgifvande, uppdrag att jemföra våra uppgifter med Skolordningen och, om behöfligt, rätta dem. Misstaget hafva vi sedermera upptäckt, men ansett rättelse gagnlös; ty såsom af ofvanstående finnes, är det af ingen vikt. Hr C. har också förnekat, att lärotimmarne i veckan äro 36, utan att nämna, att de enligt skolordningen hafva detta antal på de tre första klasserna. Det är också ett sätt att bevisa, att vi icke läsit skolordningen. Vi tillägga, att fjerde klassen i Helsingfors är en extra klass, som icke tillhör den allmänna lärokursen och den offentliga skolan. Vi hafva icke talat om denna klass. När Hr Collan inbegriper den i sitt talande om »högsta» klasserna, talar han icke om fruntimmersskolans lärokurs.

50

Skolordningen föreskrifver nemligen »bibelläsning». På skolans »högsta klasser», upplyser Hr C., läsas verkligen två evangelier. Att äfven söndagstexterna i Helsingfors skola om lördagarne genomgås, upplyser han likaså; och vi äro verkligen ledsna, att detta förhållande hade fallit oss ur minnet. Skolordningen vet intet härom, utan stadgar för »elementarläroverken» kyrkogång och derpåföljande predikoförklaring, hvilka dock för fruntimmersskolan icke finnas.

Vi kände, att på skolans två lägre klasser långkatechesen inpluggas, utan att naturligtvis af de små barnen förstås, och utan att de få se Nya Testamentet. Det är i vår tanke helt vanlig guvernantsundervisning.

Ingen får, som känt är, besöka fruntimmersskolorna. Huru skolordningens föreskrifter i dem tillämpas, är derföre mer eller mindre en hemlighet. Hvad man deraf lärar känna, måste inhemtas af eleverna eller af deras föräldrar. Hr K. Collan, ehuru flerårig lärare i en sådan skola, har icke förrän nu funnit sig uppmanad att meddela allmänheten några underrättelser från skolan. Och man kan icke gerna lemna en mera knapphändig och skral redogörelse, än hans ifrågavarande på ett par tiotal rader.

Det var oss känt, att ingen geografisk läsebok i fruntimmersskolorna begagnas; att deremot Hr Collans namnregister åtminstone två år om utgör föremål för hemlexorna; att *Rysslands* städer derjemte utgöra föremål för studierna ur Hallsténs lärobok. Vi känna nu, att äfven Finlands städer på andra klassen uppräknas ur samma bok, utan att ens den knapphändiga beskrifningen öfver land och folk får följa med. Men Hr C. upplyser, att »afbildningar af fremmande länder och folk» hänga på skolans vägg och att de »framställas och förklaras». Han synes mena, att detta är vackert så; och detta ger honom rätt styrka till den ifrågavarande attesten. Vi hade nemligen sagdt, att jordbeskrifning och skildring af länder och folk icke läses.

Vi kände, att allsingen för fruntimmersskolor lämplig lärobok i Finlands historia finnes, sedan äfven öfversättningen af Rühs ur bokhandeln utgått, att dessutom ingen Svensk historia läses, i hvilken dock det förnämsta af vår egen historia ingår. Vi kände, att man de första åren der läsit Grube's biografier, sedan öfvergått till Hallsténs Historien i Biografier – ja, att denna gjorts till hemlexa och utanlexa. Ingendera angår fäderneslandets historia, hvarmed man dock enligt vår åsigt i en fruntimmersskola såsom i en folkskola borde börja. Hr C. upplyser nu, att – åter på skolans »högsta klasser» Hallstén's kompendium läses. Läsaren ser, på hvad sätt fäderneslandets historia för fruntimmersskolan finnes.

Det öfriga i Hr Collans bemötande lönar icke mödan att omtala. Med den, som icke vet, att »chrestomatier» för guvernanterna icke äro okända, och att äfven i den skralaste pensionsanstalt »Maria Stuart» genomtraskas såsom explikationsöfning, utan som anför dylikt såsom bevis för inhemmad kännedom om nationallitteraturerna – med den hafva vi i den saken ingenting otaladt. Nämnas må, att enligt Hr Collan de Svenska språktimmarne »ofta användas till uppläsning, stundom till afskrifning af Svenska skaldestycken». Det är två timmar i veckan på skolans andra klass, som ofta och stundom¹ sålunda användas. Detta är i Hr Collans tanke något rätt grundligt för Svensk nationallitteratur – och han hutar lika grundligt åt oss för vårt yttrande, att i skolan Svenska »författare» icke läsas! Det förundrar oss verkligen, att Hr

¹ Hr C. hjälper sig med dessa uttryck såsom med de »högsta» klasserna. Någon bestämd redogörelse har han icke ansett saken eller allmänheten förtjena.

Collan härvid glömt åberopa sig sjelf och sitt geografiska namnregister.

Han går dock så långt, att han förebrår oss hafva underlåtit nämna, att »naturkunnighet, ämneskrifning, innanläsning och tankeöfningar» (enligt Topelii Naturens Bok?) höra till skolans läroämnen. Vet Hr Collan, hvad och hvarom vi skrifvit? Anser han, att vår skyldighet varit, att i hans ställe redogöra för lärokursen och läseordningen i Fruntimmersskolan i Helsingfors – och är det derföre, att vi uttryckligen sagt oss vilja icke ingå i någon detaljgranskning, som han hutar ned oss?

Hvar och en läsare, som intresserar sig för frågan om fruntimmersuppfostran och undervisningen, och som icke i likhet med Hr Collan är oförmögen att från sin lilla krets vända sig till det allmänna, skall finna, att vi sorgfälligt undvikit att i något tadla fruntimmersskolornas aktade lärarinnor och lärare. Ja vi hafva till och med vältrat skulden för de Finska fruntimmersskolornas i vår tanke felaktiga inrättning på förvända allmänna åsikter och på historiska förhållandens inflytande. Herr Collan har intet deraf förmått begripa.

Detta de inskränkta intressenas elände, som möter oss i Hr Collans utfall, möter oss tyvärr i många andra dylika. Vi yttra några ord för flera hushållningssällskapers inrättande. Der finnes då en person, som anser det gamla för sin egendom, och söker taga heder och ära af oss, så godt han kan. Vi förmena, att en biografi kunnat vara bättre skrifven. Författaren till densamma skall icke underlåta att porträttera recensenten såsom ett moraliskt vidunder. Han skall icke någonsin gerna taga till pennan, utan att erinra allmänheten, att Litteraturbladet är ett ovettigt blad; d. v. s. med andra ord, att han är berättigad ösa ovett på detsamma. Vi finna det orätt, att läroböcker oktroyeras på skolorna. Der är visst någon, som attesterar vår oerhörda okunnighet – emedan vi icke gjort undantag för hans lärobok. Vi yrka på någon nationel själfkänsla i behandling af frågor som angå nationen; – vi anse en opinionens riktning hos ungdomen förkastlig. Man håller ordet skurk, som en pistol för bröstet på oss. Men nog af exempel. Vi försäkra, att det mycket smärtar oss, att Hr K. Collan lagt ett dertill, och att vi ingalunda väntat, att han icke skulle ega något annat bemötande för våra yttrade åsikter angående fruntimmersuppfostran och undervisningen.

VETENSKAPEN I SKOGEN

Vi vilja dock erkänna, att nyssnämnde Hr K. Collan står långt framom våra vanliga antagonisterna. Han harmas blott öfver vår ohjelpiga okunnighet i allt menskligt vetande. Hans medbröder finna det vanligen bättre att antasta vår moralitet.

En konfrater af detta slag är en R. W., som i Finlands Allm. Tidning utmålar vår »samvetlöshet». Signaturen skall dölja en högvälborenhet – icke den första af det slag, som bjudit till att gifva oss sin nådestöt.

I all oskuld hade vi i detta blads Majhäfte yttrat: »Inrättandet af ett forstinstitut synes vara afgjord sak; och är det blott önskligt, att icke något öfverlopp af vetenskapligt bildade unga män måtte indragas på en bana, för hvilken i den praktiska utöfningen ingen vetenskaplighet behöfves.» Vi tillade som ytterligare skäl, att skogsskötseln icke kan försäkra sådane om en utkomst och en lefnadsställning, motsvarande deras insigter och bildning.

Häri genom hade vi olyckligtvis begifvit oss in på ett fält, som är

endast de utkorade förbehållet; ty med användandet af statens tillgångar hafva vi uppenbarligen ingenting att skaffa.

Våra läsare torde hafva bemärkt, att vi ingalunda förklarar vetenskaplighet obehöflig i forststaten. Det skulle tvertom lända oss till största glädje att erfara, att forstmän, högre och lägre, gjorde sig kända för någon vetenskaplig insigt. Men vi tro denna icke vara behöflig för hvarje skogsvaktare. Ingen lärer betvifla, att icke åkerbruket är en vida svårare konst än skogsskötseln, isynnerhet i Finland med dess få och jembörelsevis värdelösa trädslag. Men man fordrar dock icke vetenskaplighet af inspektorer, gårdsfogdar och rättare. Ordnandet af skogsskötseln i landet och dess skilda delar, erfordrar utan tvifvel högre insigt. Men ingen betviflar, att icke äfven denna gren af jordbruket kan väl bedrifvas af inspektorer, som vid en skola inhemtat vanligt läroboks vetande i ämnet och framförallt fått se och erfara och lägga hand vid verket. Med kännedom om forstkulturen i Tyskland, denna kulturs stamland, måste vi också anse stor sparsamhet i aflöningar och utgifter vara af nöden, om skogshushållningen skall gifva afkastning. Sådant är lätt insedt, då det gäller en industri, hvars afkastning utfaller efter 100 å 200 års omsorger och utläggningar. När vi läsa, att Preussens 1 800 å 1 900 forstmän åtnjuta en aflöning (utom boställe, ofta bestående af blott bygnad och trädgård) af i medeltal 130 å 160 Thaler eller lika många Rubel Silfver, kunna vi icke förstå, att denna näring skulle i Finland kunna föda ett »öfverlopp» af vetenskapligt bildade män och dertill lemna staten påräknad afkastning. Besök vid Tysklands berömdaste läroanstalter för forstväsendet och i åtskilliga »Förster»s anspråkslösa boningar, under förvärfvad kännedom om deras lika anspråkslösa verksamhet och deras för den erforderliga anspråkslösa insigter, hafva stadfästat denna vår öfvertygelse. De äro der lärjungar från borgarskolorna, hvilka genomgått en kurs vid institutet, stundom äfven f. d. militärer, hvilka långt för detta glömt sina skolstudier – de enda de idkat.

Herr R. W:s fantasier om vetenskapsidkare i våra skogar äro – endast löjliga. Han hade gjort bättre i att visa, att de stora qvartaler, som redan äro på forststaten tillgängliga, verkligen tillfallit vetenskapsmän. Ty för andra är det ännu okänt, att så vore. Kanske är Hr R. W. sjelf innehafvare af fyra sådana välgörande qvartaler. Vi fordra icke, att han bort ådagalägga insigter, förrän han kom i besittning af desamma. Sådant behöfves icke för dem, som äro predestinerade till tjenster och löner. Men det vore ett faktiskt bevis för hans åsigt, att de stora gqvartalerna i forststaten uppamma vetenskapsmän, om han bevisade sin vetenskaplighet, sedan han nu har dem i handen. Han kunde då med bättre samvete antasta sin nästas »samvetlöshet».

J. V. S.

53 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 10, oktober 1858

50 NYA KÄLLOR TILL FINLANDS MEDELTIDSHISTORIA, SAMLADE OCH UTGIFNA AF D:R EDVARD GRÖNBLAD, 1:A SAMLINGEN. KÖPENHAMN 1857.

Detta den flitiga och insigtsfulla samlarens, Hr Grönblad's, nya bidrag af urkunder, upplysande för Finlands historia, tillhör för det mesta